

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

**VOLNOČASOVÉ AKTIVITY STŘEDOŠKOLSKÉ MLÁDEŽE NA
HAVLÍČKOBRODSKU**

**LEISURE TIME ACTIVITIES OF TEENAGERS IN THE REGION
HAVLÍČKŮV BROD**

Bakalářská práce

OLGA BLAŽKOVÁ

**Vychovatelství
Kombinované studium**

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Lautnerová

PRAHA 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Daniely Lautnerové.

V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

V Havlíčkově Brodě dne 3. 4. 2012

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala PhDr. Daniele Lautnerové za důležité rady, které mi ochotně poskytovala při postupném vytváření mé práce. Dále děkuji všem osloveným třídním učitelům za jejich pomoc při mém výzkumu. A v neposlední řadě děkuji svému manželovi za projevenou podporu a vstřícnost při mém studiu.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá definicí a historickým vývojem volnočasových aktivit a zaměřuje se na činitele, které trávení volného času ovlivňují. V dalších kapitolách se pak soustředí na rozdělení zájmových činností do jednotlivých kategorií. Cílem této práce je především popsat vnímání volného času středoškolskými studenty v Havl. Brodě a zjistit jejich oblíbené mimoškolní aktivity. Proto je teoretická část doplněna praktickým výzkumem, který je zaměřen na konkrétní obsah a frekvenci činností, kterým se středoškolští studenti ve zmíněném regionu v době svého volna věnují. Podle údajů dosažených z výzkumu se práce pokouší zhodnotit současnou situaci nabízených volnočasových služeb pro středoškolskou mládež na Havlíčkovobrodsku.

Klíčová slova

Volnočasové aktivity, středoškoláci, mimoškolní instituce, volný čas, zájmy, vliv rodiny

Annotation

This bachelor work deals with definition and historical development of leisure time activities and is intended on factors they have an influence on spending of leisure time. In further chapters the bachelor work is concentrated on dividing of leisure time activities into the individual categories. The main task of this work is to describe perception of leisure time by the "secondary school students" in Havlíčkův Brod and to find out their favourite extracurricular activities. Therefore the theoretical part of the work is completed by the practical research which is intended on the specific content and frequency of activities, in them the teenagers are engaged in their leisure time in the mentioned region. According to the data gained from the research the bachelor work tries to evaluate contemporary situation of the offered leisure time services for teenagers in the region Havlíčkův Brod.

Keywords

Leisure time activities, teenagers, leisure time institutions, leisure time, interests, influence of the family

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Obsah

Úvod.....	6
1. Teoretická část	8
1.1 Teorie volnočasových aktivit středoškoláků.....	8
1.1.1 Vymezení pojmů.....	8
1.2 Historický vývoj volného času	10
1.3 Činitelé ovlivňující volný čas středoškoláků	13
1.3.1 Rodina.....	14
1.3.2 Škola	15
1.3.3 Vrstevnická skupina.....	16
1.3.4 Hromadné sdělovací prostředky	17
1.3.5 Prostředí	18
1.4 Zájmové činnosti středoškolské mládeže	19
1.4.1 Zájmové činnosti společenskovední	20
1.4.2 Zájmové činnosti esteticko-výchovné	20
1.4.3 Zájmové činnosti pracovní-technické	20
1.4.4 Zájmové činnosti přírodovědné	21
1.4.5 Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření.....	21
1.5 Volnočasové instituce v Havlíčkově Brodě.....	21
1.5.1 Zájmové činnosti společenskovední v HB.....	22
1.5.2 Zájmové činnosti esteticko-výchovné v HB.....	22
1.5.3 Zájmové činnosti pracovní-technické v HB.....	23
1.5.4 Zájmové činnosti přírodovědné v HB.....	23
1.5.5 Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření v HB	23
1.5.6 Hodnocení zájmových činností v Havlíčkově Brodě	24
2. Výzkumná část.....	25
2.1 Úvod k výzkumné části.....	25
2.2 Výzkumné otázky	25
2.3 Cíl výzkumné práce	25
2.4 Pracovní hypotézy.....	26
2.5 Výzkumné metody	27
2.5.1 Výzkumný vzorec	27
2.5.2 Dotazník č. 1 – Volný čas (příloha č. 1)	29
2.5.3 Dotazník číslo 2 – Volnočasové aktivity (příloha č. 2)	32
2.5.4 Srovnání výzkumů	34
2.6 Shrnutí výzkumu	38
Závěr	40
Seznam použité literatury	43
Seznam grafů	44
Seznam tabulek	45
Přílohy	

Úvod

Volný čas je v současné době velmi moderní a diskutované téma, kterému se věnuje mnoho odborníků. Co ale pojem volnočasové aktivity vlastně znamená? Jak se postoj k volnému času vytvářel v průběhu 20. století? Co ovlivňuje jeho způsoby trávení? Na tyto a mnohé další otázky týkající se volného času a jeho využití středoškolskými studenty se snaží tato práce najít odpověď.

Proč se však tato práce zaměřuje na téma, které bylo už mnohokrát popsáno a nespočetněkrát diskutováno? Důvodů je hned několik... Nejdůležitějším z nich je skutečnost, že se práce nezabývá jen obecnou charakteristikou volného času a shrnutím literatury, která o tomto tématu pojednává, ale zaměřuje se na konkrétní věkovou skupinu, již jsou středoškolští studenti, a na konkrétní region, kterým je Havlíčkovobrodsko. A právě tyto dva hlavní aspekty činí z této práce první pokus o náhled, který zkoumá teoreticky i prakticky volnočasové aktivity vztažené k této lokalitě a věkové skupině.

Dalším důvodem, proč jsem si toto téma zvolila, je také fakt, že jsem několik let pracovala v prostředí střední školy a sama jsem ještě nedávno do věkové kategorie středoškoláků patřila.

První kapitola je teoretická. V ní se pokouším definovat dva klíčové pojmy, kterými jsou volný čas a středoškolská mládež. Velmi důležitým tématem je také popis činitelů ovlivňujících trávení volného času, jakými jsou především rodina, škola, vrstevníci, ale i masmédiá a sociální prostředí. Dalším tématem je rozdělení zájmových činností do kategorií. Následující část popisuje konkrétní volnočasové instituce v regionu Havlíčkova Brodu, které nabízejí jednotlivé typy zájmových aktivit středoškolákům.

Vzhledem k tomu, že jsem chtěla ve své práci dosáhnout co nejobektivnějšího výsledku, zvolila jsem si k doplnění teoretického přístupu také praktický výzkum. Díky němu se mi podařilo získat důležité aktuální informace o dnešní středoškolské mládeži ve zvoleném regionu a o tom, jak tráví svůj volný čas. Tomuto výzkumu je věnována celá druhá kapitola.

Jako výzkumný nástroj je v práci použita dotazníková metoda. Nejdůležitějšími otázkami, na které mělo dotazníkové šetření najít odpověď, byly například: Jak většina

středoškoláků tráví svůj volný čas? Jak často se věnují konkrétním činnostem? Jaká aktivita se umístí na prvním místě? Jakou podporu ve svých koníčcích mají teenageři ze strany rodiny? Navštěvují studenti kroužky, zajímají se o činnost volnočasových institucí nebo mají představu o ideálně stráveném volném dnu?

Jelikož jsem chtěla získat co nejobjektivnější výsledky, oslovila jsem studenty a studentky z učebních i studijních oborů.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit obsah a frekvenci činností, kterým se středoškolští studenti v daném regionu v době svého volna věnují. Podle teoretických poznatků a zejména díky údajům získaným z praktického výzkumu měla práce také za úkol zhodnotit současnou situaci nabízených volnočasových aktivit na Havlíčkobrodsku a případně nalézt různé možnosti a způsoby jejich zkvalitnění či rozšíření. Tyto návrhy by mohly přispět k zefektivnění práce volnočasových center, která by mohla díky získaným poznatkům o volném čase středoškolské mládeže pružně reagovat na potřeby těchto studentů a nabídnout jim takové činnosti, o které by měli skutečný zájem.

1. Teoretická část

1.1 Teorie volnočasových aktivit středoškoláků

1.1.1 Vymezení pojmů

Volný čas

Za nejuvýstižnější pokládám Průchovu definici: „*Volný čas je čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).*“ (Průcha, 2001, s. 274)

Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování ani příprava na něj, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení ani další časové ztráty, jako např. dojíždění či přecházení ze školy do volnočasových institucí. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). (Pávková, 2002)

„*Volný čas má ve vztahu k jedinci především funkci relaxační, rekreační a rozvojovou.*“ (Sak, Saková, 2004, s. 59)

Volný čas bych nazvala časem, kdy se jedinec věnuje sám sobě, svým zájmům a koníčkům, kdy dělá činnosti pro svou zábavu, potěšení a relaxaci. Časem, díky kterému člověk získává sílu znovu naplno pracovat, studovat, myslet, žít.

Středoškolská mládež

Považuji za důležité definovat také druhý klíčový pojem v mé práci, kterým jsou středoškolští studenti. Z hlediska biologického vývinu se středoškolák nachází ve fázi staršího školního věku. Charakteristické znaky a specifika tohoto období popisuje ve své publikaci velmi výstižně B. Hájek (2008), podle něhož jsou středoškoláci všichni žáci středních škol ve věku 15 - 20 let.

Adolescence, jak se jinak toto období nazývá, je jakési přechodové období, které dovede jedince od puberty k dospělosti. Navenek se může zdát, že je toto období klidné, ale uvnitř lidského organismu probíhá mnoho změn. Hájek například uvádí, že postupně dozrávají všechny tělesné funkce, dokončuje se psychický vývoj. Završující se tělesný a

rozumový rozvoj nejsou zcela v souladu s pomalejším citovým a zejména sociálním dozríváním.

Pro sociální zralost hraje významnou roli doba ukončení profesní přípravy a získání hmotné a sociální nezávislosti na dospělých, proto probíhá psychický a sociální vývoj odlišně u jedinců v pracovním poměru, u žáků středních škol, kteří po maturitě nastoupí do nového povolání, a u těch, kdo se chystají na studium na vysoké škole. Rozdíly jsou dány odlišným obsahem výuky a především vyhlídkami na získání ekonomické samostatnosti v bližší či vzdálenější budoucnosti. Tělesná zralost i nově získané znalosti a životní zkušenosti způsobují změny ve vztahu k dospělým.

Velmi důležitý je pro adolescenty také jejich tělesný vzhled, který silně působí na jejich psychiku. Nespokojenost s typem postavy, opoždění ve vývoji druhotných pohlavních znaků, nebo naopak jejich příliš nápadný rozvoj i další domnělé či skutečné nedostatky v tělesném vzhledu mohou být pro mladé lidi zdrojem nepříjemných prožitků, popř. i pocitu méněcennosti. Tato skutečnost se často nepříznivě odráží v jejich chování a může vést i k vybíjení si agrese na slabších jedincích, či k rozvoji psychosomatických poruch. Hájek rovněž poukazuje na to, že rozdíly v zájmové orientaci mezi pohlavími se i v tomto věku odlišují. Do popředí vystupují především individuální rozdíly mezi jednotlivci. Úroveň kulturních zájmů je u mládeže dána především vlivem sociálního prostředí, v němž žijí. (Hájek, 2008)

„Zájmy mládeže staršího školního věku se vyhraňují a ustalují, postupně ubývá roztržitosti v zájmové oblasti. Mladí lidé postupují v zájmové činnosti mnohdy systematicky, až s vědeckým zaujetím. Při správném pedagogickém vedení v předchozích věkových obdobích ve výchově mimo vyučování se děti již dříve orientovaly v jednotlivých oblastech zájmových činností a zvolily si jeden či několik zájmů, které odpovídají jejich potřebám i schopnostem. Pokud však výchovné vedení ani vlivy prostředí na mládež v tomto smyslu nepůsobily, mohou být někteří jedinci i ve starším školním věku v této oblasti bezradní nebo zcela bez zájmů. To by mohlo výrazně negativně poznamenat jejich další vývoj, a proto je nutné takové jedince ještě v tomto věku vést k aktivitě v některém druhu zájmové činnosti.“ (Hájek, 2008, s. 107)

1.2 Historický vývoj volného času

Volný čas se v minulosti svým charakterem lišil od volného času, jak jej známe dnes. Byl mnohem více svázán s prací. (Verdon, 2003)

V průběhu 19. a zejména 20. století se volný čas stal významnou dimenzí každého lidského života. (Pávková, 2002). Způsoby trávení volného času se v každém státě pochopitelně lišily. Zaměřím se pouze na naši republiku a podstatné mezníky její novodobé historie, kterou rozčlením do čtyř bodů:

a) Meziválečné Československo (1918-1939)

Snažilo se vyrovnat západoevropským zemím zakládáním sdružení a společných zařízení pro mladé a dospělé v oblasti tělovýchovy, sportu a turistiky (tělocvičen, sportovních hřišť a stadionů tělovýchovných a sportovních organizací, chat a tras zřizovaných turistickými organizacemi). Pozitivním vývojem prošly zvláště letní kolonie a tábory budované sdruženími dětí, mládeže i dospělých. V činnosti pokračovala sociální, charitativní a zdravotní zařízení podporovaná státem, dobrovolnými a dobročinnými organizacemi. (Pávková, 2002). Mezi významné spolky patřila Česká obec sokolská (Sokol) zaměřená především na sport. V době první republiky uspořádala čtyři velké všesokolské slety, do kterých se zapojily statisíce cvičenců. Sokolové se účastnili také mistrovství světa a akcí na mezinárodní úrovni.

Druhou největší sportovní organizací byl Orel, jehož založení vzešlo z podnětu katolické církve. Velmi oblíbený byl i skauting organizovaný sdružením Junák, jenž kladl velký důraz na pobyt dětí v přírodě a lásku k vlasti.

b) Druhá světová válka a 40. a 50. léta 20. století

Podle Hofbauera (2004) se stala 2. světová válka zásadním přelomem v životě každého člověka, celé společnosti. Způsobila obrovské materiální škody a zejména mnohamilionové ztráty lidských životů, včetně příslušníků mladé generace. Ve svém důsledku však umožnila také docenit význam dětí a mládeže pro budoucnost světa a nutnost vytvářet příznivé předpoklady pro jejich život. (Hofbauer, 2004).

Od konce druhé světové války se sdružení, zařízení a jejich aktivity rozšiřovaly a obsahově rozvíjely v podmínkách rozdělené Evropy. V obou jejích částech procházela obnovená předválečná sdružení a zařízení rychlým vývojem, vznikaly jejich nové typy = rozšiřovaly se a obohacovaly obsah a metody své činnosti, zvětšovaly dosah na další věkové, sociální a zájmové skupiny dětí a mladých lidí. Tím vším upevňovaly své postavení v jejich životě a výchově, v systémech vzdělání, v politice státu vůči mladé generaci a v celé společnosti získávaly významné postavení a prestiž. (Pávková, 2002)

V únoru 1948 se k moci dostala Komunistická strana Československa (KSČ), která úzce spolupracovala se Sovětským svazem. Volnočasové aktivity byly řízeny centrálně, rozhodující vliv měla KSČ. Většina zájmových organizací byla zlikvidována (Sokol, Orel, Junák...). Vznikl Československý svaz mládeže (ČSM), který byl řízen KSČ. Byla rovněž stanovena jednotná dětská Pionýrská organizace ČSM. Ta měla za hlavní úkol ideologicky působit na mládež a prosazovat politiku vládnoucí strany.

Za zmínku stojí i Svaz pro spolupráci s armádou (Svazarm), což byla československá branná organizace, další významnou institucí byl Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV).

Začala se rozvíjet neformální hnutí (tramping, skauting, lesní moudrost) zaměřující se na přírodu, volnost, svobodomyslnost, ale stále více narážela na nesouhlas oficiálních míst.

c) **60., 70. a 80. léta 20. století**

Rokem 1956 se výrazně změnila vnitropolitická situace, došlo ke zmírnění kontroly a nejrůznějších omezení. Mohly vznikat sítě nových typů zařízení, např. domy pionýrů a mládeže, stanice mladých techniků, přírodovědců nebo turistů, parky oddechu a další. Do systému se začleňovaly rovněž úseky práce mezi dětmi a dospívající mládeží zaměřené na kulturu, tělovýchovné, sportovní a branné činnosti. (Pávková, 2002). Československý svaz mládeže se rozpadl (1968) a byla vytvořena jednotná mládežnická organizace s názvem Socialistický svaz mládeže, její součástí byla Pionýrská organizace. Ta byla dominantní institucí pro děti a mládež v 70. a 80. letech 20. století. Na volný čas

děti a mládeže byl v této době kladen velký důraz. Studenti mohli navštěvovat řadu kroužků... Volnočasové aktivity dětí a mládeže byly soustředovány do domů pionýrů (nebo dětí) a mládeže či jiných oficiálních institucí, aby lépe podléhaly dohledu státních a stranických orgánů. I v zájmových kroužcích se různou měrou a různými formami dbalo na orientaci a výchovu v duchu socialistického přesvědčení a vlastenectví, respektování vedoucí úlohy KSČ, zdůrazňování proletářského internacionalismu a vztahu k SSSR.

d) Listopad 1989

Došlo k zásadnímu zlomu, tedy k pádu totalitního režimu. Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže zanikla, pokračuje ve své činnosti jako samostatné občanské sdružení Pionýr, ten změnil obsah své činnosti, neprosazuje žádné politické ideologie, zabývá se osvětou, podporuje tvorbu sportovních a kulturních programů atd. Rovněž byla obnovena činnost tradičních organizací (Junák, Sokol...).

Demokracie přinesla do volnočasových aktivit řadu pokrokových trendů. V 90. letech vznikalo mnoho nových volnočasových zařízení (i soukromých) zaměřených na středoškolskou mládež. Využívaly zkušeností ze západních zemí. Jednalo se například o větší rozmach nových sportovních aktivit (aerobik, snowboarding), ručních prací (patchwork, decoupage).

V neposlední řadě došlo i k posunu v kultuře. Dříve komunistický režim hlídal vliv kinematografie i literární a umělecké tvorby, neboť vše muselo působit na formování charakteru mladých lidí v souladu s vládnoucím režimem. Po převratu se k nám nově dostaly zahraniční filmy, hudba a knihy bez socialistického obsahu.

Otevření hranic umožnilo zvětšení a zpestření sortimentu u veškerého nabízeného zboží v obchodech. Projevilo se to i ve volnočasových aktivitách a prostředků k nim – více typů jízdních kol (nejen Favorit), lyží, „nové „ výtvarné potřeby a materiály atd.

Bylo možné také cestovat do zahraničních zemí a jezdit na výměnné pobyty a jazykové stáže (i do západních zemí).

1.3 Činitelé ovlivňující volný čas středoškoláků

Každý jedinec prochází během života složitým vývojem, který je ovlivněn řadou činitelů. Pávková (2002) tvrdí, že určité předpoklady si dítě přináší na svět už při svém narození. Jedná se o vrozené předpoklady, vlohy, které mohou být zděděné po předcích, nebo dispozice získané v průběhu prenatálního vývoje. Již v okamžiku početí začínají na dítě působit vlivy prostředí, které je formují. Zvláště velký vliv na vývoj jedince má sociální prostředí.

Záměrné a cílevědomé působení na člověka, nejčastěji na dítě, nazýváme výchovou. Předpokládá se formování takových rysů osobnosti, které jsou z hlediska potřeb společnosti chápány jako kladné a žádoucí. Klíčovou roli při výchově dětí hraje rodina jako primární sociální skupina se svými bohatými a intimními citovými vztahy. Na výchovné působení rodiny navazují a doplňují je předškolní zařízení a později škola jako jeden z nejvýznamnějších výchovných činitelů. Na výchově dětí a mládeže v době mimo vyučování se společně s rodinou podílejí instituce pro výchovu mimo vyučování a další subjekty.

Hájek (2008) vyzdvihuje, vedle vrozených předpokladů, prostředí a výchovy, také vliv vlastní aktivity jedince, jeho snahy, cíle, které si klade, a příslušné volní vlastnosti.

Poukazuje na to i J. Pávková (2002): „*Člověk není pouhým pasivním produktem vlivu dědičnosti, prostředí a výchovy. Má možnost svojí individuální aktivitou vývoj usměrňovat a korigovat, rozvíjet pozitivní předpoklady a vlivy či potlačovat nežádoucí. Lidská aktivita, snahy člověka, jeho vlastní úsilí jsou významnými činiteli vývoje jedince.*“ (Pávková, 2002, s. 34)

Zajímavý je také názor W. J. Dohertyho (2006, s. 132): „*Vychovat odpovědné děti v kultuře, která nabádá k sobecké spotřebě všeho, co svět nabízí, a v kultuře, v níž se tolik lidí obává, že ztratí své postavení mezi vrstevníky, vyžaduje značnou odvahu. Naše snaha vychovat dobré občany závisí především na tom, jakými občany jsme my sami, a pak také na tom, zda máme odvahu klást na sebe i na své děti vysoké požadavky.*“

Každý lidský jedinec má pro svůj vývoj odlišné podmínky a všichni jmenovaní činitelé se v jeho životě navzájem prolínají, doplňují a ovlivňují. Nedostatky v kterémkoli z nich

se mohou projevit negativně i v jiné oblasti, naopak mezi nimi může docházet i ke kompenzacím.

1.3.1 Rodina

Průcha (2001) definuje rodinu jako nejstarší společenskou instituci, která plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury.

Rodiče jsou pro děti prvními vzory, děti se od svých rodičů učí žít určitým způsobem, napodobují jejich životní styl, všímají si, jak jednájí, mluví, konají, komunikují, jak se chovají k sobě navzájem.

Děti mohou v období puberty vidět na svých rodičích spoustu chyb. Může docházet k menším či větším rozporům v názorech (ať dětí, či dospělých). Většina rodičů se snaží mít své děti neustále pod dohledem, děti se tím ovšem cítí být sledovány, omezovány a také mohou pociťovat ze strany rodičů nedůvěru.

Ve starším školním věku by měl být kladen důraz zejména na komunikaci mezi rodičem a potomkem. Je nutné společně si stanovit zásady, které budou obě strany dodržovat, např. děti se budou vracet včas z vycházek, budou mít slušné výsledky ve škole, rodiče nebudou kontrolovat dítěti mobil, počítač atd.

Rodiče by se měli neustále zajímat o své dítě, o jeho zájmy, kamarády, pocity, myšlenky. Měli by si uvědomovat to, že i v tomto věku musí dítě cítit v rodině oporu.

Nesmírně důležitá je podpora rodiny ve volnočasových aktivitách dítěte.

Ovšem na vhodném trávení volného času se podepisuje jistě i to, zda se jedná o rodinu malou nebo velkou, jaký je věk a povolání rodičů, počet a pohlaví dětí (sourozenců), finanční situace rodiny. Nesmíme zapomínat, že ideální pro výchovu dětí je vzájemné působení obou rodičů a utváření harmonického rodinného soužití. Bohužel, v dnešní době, kdy je míra rozvodovosti nejvyšší v celé lidské historii a její procento neustále stoupá, je takový model pro většinu rodin utopie.

Cílevědomé trávení volného času má pro život dítěte velký význam. Rodiče by měli jít dětem příkladem a měli by jim ukázat, jak s volným časem nakládají oni sami. Oba

rodiče (matka i otec) by měli mít vyhrazený prostor pro své koníčky, pro svou relaxaci a děti by si to měly uvědomovat a respektovat. Když dítě uvidí, že si rodiče umí správně uspořádat režim dne a umí oddělit práci (zaměstnání i povinnosti v domácnosti) od volného času, bude jim jasné, že i ony musí věnovat část svého času škole a závazkům vůči ní, část pomoci v domácnosti a část svým zálibám.

Vhodné je, pokud rodič do své aktivity a zájmové činnosti zapojí i vlastní dítě. Vytváří se tak užší vztah mezi oběma stranami i prostor pro společnou komunikaci. V mém okolí podporuje své potomky řada rodičů, od mala je vedou ke sportu, kultuře, rozvíjí talent svých dětí v umělecké oblasti. Pokud si děti osvojí od raného dětství některý z koníčků, může je pak provázet celý život.

Hodně rodičů tvrdí, že když se jejich dítě od mala aktivně a zcela dobrovolně věnovalo nějaké volnočasové činnosti, zaměstnala jej natolik, že nemělo čas přemýšlet nad zbytečnostmi, nenudilo se. Obzvláště v období puberty, tedy v období „hledání se“, mělo většinou ve svém zájmu pevné zázemí.

V praxi jsem se mnohokrát setkala se středoškoláky, kteří si neuměli uspořádat den. Z povinnosti chodili do školy a odpoledne se „nudili“. V rámci nudy se pak nechali zlákat k aktivitám často na hranici zákona. Při bližších rozhovorech s těmito studenty jsem pochopila, že většina z nich nemá dobré rodinné zázemí.

Rodiče se jim nevěnovali a nevedli je ke smysluplnému trávení času. Došla jsem k závěru, že se jedná buď o rodiče zaneprázdňené svým zaměstnáním, nebo o rodiče, kteří jsou prostě bez jakéhokoliv zájmu o cokoli (většinou sociálně slabé). Toto mé tvrzení není ale zatím podloženo žádným empirickým výzkumem.

1.3.2 Škola

„Škola je společenská instituce, jejíž tradiční funkcí je poskytovat vzdělání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů. Pojetí a funkce školy se mění se změnami společenských potřeb. Stala se místem socializace žáků, podporujícím jejich osobnostní a sociální rozvoj a připravujícím je na život osobní, pracovní a občanský.“ (Průcha, 2001, s. 238)

Škola je další významnou institucí formující lidskou osobnost. Během základní školy dochází u dětí k velkým fyzickým i psychickým změnám, které je určitým způsobem posunují dál.

Výběr střední školy je velmi náročnou úlohou a neměl by se uspěchat. Dnes je pro studenty velkou výhodou, že si mohou podat přihlášky na více škol. Patnáctiletých dětí je v současné době vzhledem k počtu středních škol málo, a tak se o ně jednotlivé školy doslova perou.

Volba by měla být ale uvážena, měl by být brán ohled na studijní předpoklady a vlohy jedince.

Rodiče by zde měli figurovat jako rádci, nikoli jako nesmlouvaví kritici, kteří se snaží potomkovi vnutit jimi vybranou střední školu.

Nesmím opomenout, že obzvláště na středních školách se mohou objevit sociálně patologické jevy – např. šikana, drogy, násilí... To se váže ale spíše k vrstevnickým skupinám, kterým se budu věnovat níže.

1.3.3 Vrstevnická skupina

Podle Průchy (2001) lze vrstevnickou skupinu definovat jako skupinu dětí nebo mladých lidí přibližně stejného věku a často i s přibližně stejným sociálním statutem.

Především v období adolescence se stávají vrstevnické skupiny unikátním a nezastupitelným výchovným činitelem.

Vrstevnické skupiny působí na každého jednotlivce i ve všech typech škol (MŠ, ZŠ, SŠ, VŠ). Začlenění do skupiny je jednou ze základních lidských potřeb. Člen skupiny získává pocit užitečnosti, uvědomuje si vlastní identitu a hodnotu. Skupina je místem k získávání nových zkušeností, člověk se těší z pocitu síly celku, ale vzniká mu i zodpovědnost za chování v rámci komunity.

Zde bych odkázala opět na rodiče, ti by měli vědět, s kým se jejich děti (byť plnoleté) baví, stýkají, v jakých kruzích tráví svůj volný čas. Jelikož některé skupiny představují riziko spojené s řadou jevů sociální patologie (extremistické skupiny, delikventní a drogová subkultura, některé sekty apod.). Příslušnost k takovéto skupině může rozhodujícím způsobem určovat náplň volného času jedince.

„Příslušnost k vrstevnické skupině poskytuje zázemí a ochranu, kompenzuje jejich sociální a citovou deprivaci, vytváření sociálních vztahů a pocitu bezpečnosti má pro jejich členy někdy stejný význam jako obsah činnosti. Pomáhá překonávat sociální izolaci a přispívá k jejich socializaci a k osvojování pozitivních hodnot. V některých případech však působí opačným směrem. Důsledkem se tak stává antisociální a delikventní chování (bandy, gangy).“ (Hofbauer, 2004, s. 99)

„Špatnými partami“ jsou ohroženy zejména rizikové skupiny dětí, tedy děti z neúplných rodin, z rodin nezaměstnaných, ze sociálně slabých rodin, z etnických menšin. S cílem někam patřit, cítit, že jsou pro někoho užiteční, se často jedinci uchylují ke skupinám páchajícím trestné činy či přestupky.

V každé skupině vykrystalizují jednotlivé role členů. Někdy jsou pozice jedinců ve skupině dány již při jejím vzniku. Vytváření takovýchto pozic ovlivňují dispozice a chování osob. Vždy najdeme vůdce, který svým postojem a jednáním ovlivňuje členy skupiny. Jistě zde nalezneme oblíbené hvězdy, outsidersy, neutrální členy (izolanty), šedé eminence.

1.3.4 Hromadné sdělovací prostředky

Průcha (2001) uvádí, že hromadné sdělovací prostředky jsou takové prostředky, jimiž se realizuje masová sociální komunikace, vymezovaná tím, že přenášené sdělení je přijímáno velkým, anonymním a heterogenním souborem adresátů a zpětná vazba od adresáta sdělení ke zdroji je zpožděná. Obvykle se uvádějí čtyři základní funkce médií: 1. informovat; 2. bavit; 3. přesvědčovat; 4. zprostředkovávat kulturu.

Doherty (2006, s. 116) jednu z kapitol své knihy začíná takto: „*Nebudeme schopni správně vychovat děti, neukáme-li se s ostatními silami, které mají na naše děti vliv. Elektronickými učiteli našich dětí jsou televize a internet.*“

Veřejnoprávní i komerční média nabízejí mnoho produktů specializovaných přímo na různé skupiny dětí a mládeže (dětské časopisy a knihy, televizní, rozhlasové a hudební pořady atd.). V současnosti patří mezi nejpoblárnější hromadný sdělovací prostředek internet. Internet by měli středoškoláci využívat pro své sebevzdělávání, rozvíjení se, načerpání informací a vědomostí. Rovněž by měli být odolní proti tlaku negativních vlivů z tohoto prostředku.

Musíme si uvědomit, že média se snaží našim dětem utvářet životní styl. V televizních reklamách na alkohol, cigarety vystupují převážně mladí krásní lidé, na módních molech se promenují vychrtlé modelky, všichni vždy vypadají šťastně a spokojeně. Jak s tím ale naloží adolescent? Nevidí v tom náhodou příklad, jak by měl žít nebo jak by ho chtělo vidět okolí?

Otevře-li student internet, hned se na něj valí novinky ze showbyznysu a ztotožnění se s některou z hvězd nedělá, především dívkám, velké problémy. Snaží se pak žít jako dotyčná „star“.

Dalším základním komunikačním prostředkem dnešní doby jsou sociální sítě. Jednou z největších společenských sítí na světě je facebook. Téměř každý středoškolák je v tomto systému přihlášen. Zaregistrovaní mohou na svou zeď psát své myšlenky, pocity, názory, cokoliv. Mohou si ukládat fotky a videa na svůj profil, mohou se přes facebook seznamovat a hledat své známé, následně i chatovat, posílat si zprávy, reagovat na příspěvky svých přátel... Mládež vidí v této sociální síti zábavu a příjemné trávení volného času.

Proč si nevystavit pár fotek na svou zeď, nenapsat něco ze svých myšlenek... Ale prosedět u počítače celé hodiny a povídat si tak s přáteli? Není lepší osobní kontakt? Jít ven, popovídat si, protáhnout tělo, pobýt na čerstvém vzduchu... Nemůžeme se divit, že děti (pod vlivem facebooku) mají problémy s vyjadřováním, špatným navazováním osobních kontaktů, jsou netrpělivé, ve společnosti neklidné, nedokážou naslouchat, jsou nervózní... Můžeme pak hovořit o závislosti na počítačích – netolismu. Musím upozornit i na nedostatek pohybu u těchto dětí, který může vést k vážným zdravotním problémům (obezita atd.).

Netvrdím, že všechny sdělovací prostředky jsou špatné, ale musíme je správně uchopit a nesmíme je zneužívat.

1.3.5 Prostředí

Prostředí, ve kterém studenti tráví volný čas, je často velmi různorodé. Může to být domov, škola, různé společenské organizace a instituce. Řada středoškoláků prožívá své

volné chvíle na veřejných prostranstvích, venku, v ulicích. Opět poukazují na úlohu rodičů. Ti by měli vědět, kde se jejich dítě zdržuje.

Prostředí domova je bezesporu nejpodstatnější. Domov by měl být útulný, dítě by se do něj mělo rádo vracet. Mělo by vědět, že zde najde zázemí a klid. Pokud to jen situace dovolí, měl by být vyčleněn „dětský pokoj“. Dítě (student) by se zde mělo cítit bezpečně, dobře. Mělo by mít možnost si pokoj upravit patřičně k věku - dle svého vkusu. Musíme si přiznat, že mládež tráví ve svých pokojích velké množství času – „díky“ počítačům atd.

Většina institucí (školních i mimoškolních) dbá na prostředí, kde se mladí lidé schází. Do popředí se dostává barevnost, nápaditost, fantazie, hravost, ale i poznání.

Jak uvádí ve své knize Hájek (2008, s. 75): „*Významnými prostředky výchovy jsou i prostory, ve kterých výchovná činnost probíhá, a jejich materiální vybavení. Materiální prostředky musí splňovat hygienické, pedagogicko-psychologické a estetické požadavky. Prostory a vybavení pro výchovu ve volném čase, v době mimo vyučování mají odpovídat výchovným záměrům a funkcím jednotlivých zařízení.*“

Dále uvádí, že pro starší děti je vhodné klubové vybavení a to má odpovídat druhu zájmových činností. „*V zařízeních, kde jsou děti ubytované v průběhu týdne nebo kde žijí trvale (domovy mládeže, dětské domovy apod.), se klade důraz na útulnost, dostatek soukromí, charakter vybavení se co nejvíce blíží běžnému vybavení domácností.*“ (Hájek, 2008, s. 75)

Některé děti staršího školního věku svůj volný čas naplňují bloumáním v ulicích, parcích, bez cíle, nudí se... Pokud si uvědomí nudu a zároveň se dostanou do špatné skupiny, hrozí riziko sklouznutí k nějaké trestné činnosti, např. vandalismu. Často se středoškoláci posilnění alkoholem dopouští trestných činů či přestupků.

Při častých návštěvách barů, heren, tanečních klubů číhá na středoškoláky nebezpečí v podobě alkoholu, drog, hracích automatů.

1.4 Zájmové činnosti středoškolské mládeže

„*Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci.*“ (Pávková, 2002, s. 92)

Následně si dovoluji uvést teoretické rozčlenění zájmových činností dle knihy J. Pávkové, *Pedagogika volného času* (2002).

1.4.1 Zájmové činnosti společenskovední

Dle Pávkové (2002) se jedná o činnosti, které vedou k poznání jak aktuálního společenského dění, tak historického dění. Tyto činnosti pěstují vztah k vlasti, mateřskému jazyku, k demokratickým a humanistickým tradicím našeho národa. *„Základní oblasti společenskovedního zaměření jsou výchova k vlastenectví, k partnerství a k rodičovství a společenská výchova, sběratelství a jazykověda. Společenskovední zájmové činnosti poskytují mnoho možností pro činnosti individuálního charakteru (sběratelství apod.) i pro nenásilné získávání poznatků z ostatních oborů lidské činnosti.“* (Pávková, 2002, s. 94)

1.4.2 Zájmové činnosti esteticko-výchovné

Tyto činnosti jsou zaměřeny na rozvíjení výtvarného, hudebního, literárního, dramatického a hudebně-pohybového projevu, na kulturu chování a rozvoj tvořivosti. *„Pro esteticko-výchovnou zájmovou činnost jsou významné všechny aktivity, ve kterých se uplatňuje estetický vztah ke skutečnosti – kulturní akce, různé typy vycházek, přehlídky činností apod. Zvláště významné jsou vlastní tvořivé aktivity. Tyto činnosti přinášejí nové a emocionálně cenné zážitky a stávají se i silným motivačním prvkem.“* (Pávková, 2002, s. 96)

1.4.3 Zájmové činnosti pracovní-technické

„Napomáhají k systematickému zdokonalování manuálních dovedností, obohacují vědomosti o technické poznatky i umožňují aplikaci těchto poznatků v praxi. Prostřednictvím mnohostranné činnosti se prohlubuje zájem žáků o tvořivou práci, přiměřenou účast na řešení současných problémů vědy a techniky. Také lépe chápou význam odborné kvalifikace v době rychlého vývoje vědy a techniky.“ (Pávková, 2002, s. 94)

Pracovní-technické zájmové činnosti by měly podporovat u studentů technické myšlení a představivost. Žáci se v dnešní době mohou seznámit s důležitými moderními obory – kybernetikou, elektrotechnikou, elektronikou, výpočetní technikou apod.

1.4.4 Zájmové činnosti přírodovědné

Jak již z názvu vyplývá, tyto činnosti se orientují na přírodu, rozvíjí v dětech zájem o chovatelství a pěstitelství. Radíme sem i ochranu přírody, ekologii.

„Spontánního zájmu dětí o živou a neživou přírodu i citového vztahu ke všemu živému lze využít k formování pocitu morální odpovědnosti za ochranu přírody a k vytváření správných postojů k životním hodnotám.

Pozorování přírody by měl vychovatel spojovat s její ochranou i se sbíráním přírodovědného materiálu a uskutečňovat je převážně pomocí různých praktických činností.“ (Pávková, 2002, s. 95)

1.4.5 Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření

„Přispívají k fyzické zdatnosti a psychické odolnosti. Pravidelné provádění některé z těchto činností pomáhá řešit problém klesající tělesné zdatnosti dětí. Přiměřená pohybová aktivita je podmínkou zdravého vývoje. Možnost poznávat různé druhy sportu podněcuje děti k jejich aktivnímu provozování a ve značné míře tak přispívá i k tomu, aby se pohyb stal i v dospělosti nezbytnou potřebou.“ (Pávková, 2002, s. 96)

Pávková dále upozorňuje na to, že oblast tělovýchovy je ze zdravotního hlediska potřebná. Pro všeobecný rozvoj pohybových schopností je důležitá všestrannost v této oblasti. (Pávková, 2002)

1.5 Volnočasové instituce v Havlíčkově Brodě

Nyní bych se ráda zaměřila na konkrétní instituce v Havlíčkově Brodě nabízející volnočasové aktivity v období stávajícího školního roku 2011-2012, tedy na aktivity určené středoškolským studentům. Pro lepší přehled je rozčlením rovněž do jednotlivých skupin, tedy do zájmových činností společenskovedních (knihovny, muzea, galerie), esteticko-výchovných (kina, divadla, hudební a taneční kluby), pracovní-technických (kroužky počítačů, modelářství, autoškoly), přírodovědných (tábory v přírodě, přírodovědné kroužky), tělovýchovných, sportovních a turistických (bazény, fitness).

1.5.1 Zájmové činnosti společenskovední v Havlíčkově Brodě

- **Krajská knihovna Vysočiny** nabízí nejen širokou škálu knih a CD k vypůjčení, ale také přístup k internetu, autorská čtení, kulturní, vzdělávací a výukové programy.
- **Muzeum Vysočiny** pořádá pro středoškoláky i žáky ZŠ přednášky a vzdělávací programy (např. **Historie a památky Havlíčkova Brodu, Protektorát a holocaust na Havlíčkově Brodě...**)
- **Galerie výtvarného umění** rovněž pořádá výstavy, doprovodné programy, koncerty a besedy.
- Nesmím opomenout ani **církevní organizace**, které organizují setkání mládeže, tábory, soutěže, hudební festivaly atd. V Havlíčkově Brodě působí např. **Církev československá husitská, Oblastní charita Havlíčkův Brod** podporovaná **katolickou církví** (pro studenty SŠ možnost dobrovolnictví v jednotlivých zařízeních), **Římskokatolická farnost, Církev adventistů sedmého dne, Křesťanské společenství.**

1.5.2 Zájmové činnosti esteticko-výchovné v Havlíčkově Brodě

- **AZ Centrum** se věnuje spíše předškolním dětem a dětem ZŠ, pro středoškoláky v této oblasti nabízí kroužky: kytara pro mírně pokročilé a kytara pro pokročilé, kreativ klub (malování na hedvábí, sklo, smalt, tiffany, fimo, aranžování apod.), kroužek keramiky, loutkové divadlo, paličkování.
- Patří sem i **Taneční škola Trend manželů Černých**. Marcela Černá a Jiří Černý, několikanásobní mistři ČR, pořádají od roku 1992 v KD Ostrov (viz. níže) taneční kurzy, které jsou určeny především studentům 2. ročníků SŠ.
- **Kulturní dům Ostrov** zahrnuje kino, divadlo, velký sál na pořádání plesů, tanečních kurzů, koncertů, přehlídek, veletrhů.
- Středoškolská mládež tráví hodně času, a to zejména o víkendech, v různých klubech. Nejnavštěvovanější je např. **Kulturní klub Oko, Discoclub Metro, Effect Music Club.**

1.5.3 Zájmové činnosti pracovní-technické v Havlíčkově Brodě

- Kroužek počítačů, lodní a letecké modelářství, plastické modelářství najdeme v **AZ Centru**.
- Do této kategorie musím zahrnout i autoškoly. V Havlíčkově Brodě jich aktivně působí 8 (nejvíce žádané jsou **Autoškola Vlastimil Blažek** a **Autoškola Josef Pipek**).

1.5.4 Zájmové činnosti přírodovědné v Havlíčkově Brodě

- **AZ Centrum** nabízí v této oblasti pro danou kategorii studentů pouze rybářský kroužek.
- **Junák** je jedno z mála zařízení, které se obrací k přírodě. Pořádá pro členy Skautklubu akce v přírodě – soutěže (mj. i sportovní), tábory, např. i lesní kurzy...

1.5.5 Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření v Havlíčkově Brodě

- **Kotlina** je nejnavštěvovanější sportovně-relaxační centrum v Havlíčkově Brodě. Nabízí např. bazén, saunu, fitness, bruslení, aerobic, zumbu, pilates, indoor cycling, squash, solárium, masáže...
- Stále vyhledávanějším je sportovně-relaxační centrum **Fanatic**. Nabízí nové moderní aktivity, které lákají řadu mladých lidí, především dívek. Najdeme zde např.: dance aerobic, aerobic mix, bodystyling, spinning, flamenco, orientální tanec, power joga, cvičení pilatesovou metodou, tai-chi, fittball, solárium, bodywave...
- Dalším významným sportovním areálem je **TJ Jiskra**. Věnuje se atletice, basketbalu, florbalu, házené, kanoistice, moderní gymnastice, nohejbalu, okinawe karate a kobudo, orientačnímu běhu, šachům, šermu, softballu, stolnímu tenisu, tenisu, volejbalu, zápasu.
- Za zmínku stojí i **AZ Centrum**, které nabízí středoškolákům kroužek volejbalu, moderních tanců a horolezecké stěny.

1.5.6 Hodnocení zájmových činností v Havlíčkově Brodě

Překvapilo mě, kolik zájmových institucí se v našem městě nachází. Některé z uvedených organizací jsem osobně navštívila a potěšila mě moderně zařízená prostředí, ve kterých studenti tráví volný čas, a také vstřícný přístup vedoucích útvarů.

Měla jsem možnost mluvit s řediteli a vedoucími některých organizací a dozvěděla jsem se, že většina středoškoláků neumí vhodně trávit svůj volný čas. Jednotlivé zájmové útvary zaměřující se na středoškoláky mají nevyužitou kapacitu.

Ačkoliv zaměstnanci volnočasových institucí dbají na správnou reklamu, studenty oslovují s nabídkou na středních školách, mají k dispozici internetové stránky, sociální sítě atd., zájem této věkové skupiny o „kroužky“ upadá.

Musím poukázat na to, že méně navštěvované jsou příspěvkové organizace zřizované a podporované městem. Oproti tomu si dobře vedou a zájmu středoškoláků se těší soukromé subjekty zaměřené především na sport a také hudbu (kluby).

2. Výzkumná část

2.1 Úvod k výzkumné části

Tématem výzkumné práce je popis volnočasových aktivit středoškolských studentů v regionu Havlíčkův Brod. Cílem výzkumu je zjistit, jak středoškoláci tráví svůj volný čas.

Abych mohla zjistit aktuální informace, realizovala jsem praktický výzkum v lokalitě. Stanovila jsem si tři základní hypotézy, které jsem se snažila dotazníkovým šetřením mezi respondenty potvrdit, či vyvrátit. Jsou vymezeny v kapitole 2.4 Pracovní hypotézy.

2.2 Výzkumné otázky

Pro své šetření jsem si stanovila základní výzkumné otázky, na něž se budu snažit odpovědět.

Hlavní výzkumné otázky zní takto:

- Jak středoškoláci na Havlíčkobrodsku tráví svůj volný čas, jakým aktivitám se věnují nejčastěji?
- Mají středoškoláci přehled o nabízených kroužcích a aktivitách ve svém okolí?
- Navštěvují studenti nějaký ze zájmových kroužků, které nabízí volnočasové instituce v jejich okolí?

Doplňující výzkumné otázky:

- Tráví studenti i ve svém věku volný čas s rodinou?
- Jak by si studenti střední školy představovali ideálně strávený den, kdyby jim odpadly veškeré povinnosti?

2.3 Cíl výzkumné práce

Cílem šetření je zodpovědět všechny výše uvedené výzkumné otázky. To znamená, že je třeba získat co nejvíce aktuálních informací o zájmech dotazovaných studentů z Havlíčkobrodsku, zjistit jejich postoj k volnému času a jejich přehled o nabídkách volnočasových aktivit v jejich okolí.

Hlavním cílem práce je získání objektivního pohledu na dnešní středoškolskou mládež ve vztahu k volnému času, na jejich informovanost a zájmy. Výsledky šetření bych ráda

porovnávala s celorepublikovými daty z roku 1996, uvedenými v knize P. Saka, *Proměny české mládeže* (2000), čímž by práce získala i praktické využití, protože by tato aktuální data z regionu mohla sloužit jako informativní vodítko pro stávající i nové vznikající volnočasové organizace.

V neposlední řadě bych informace získané z dotazníkového šetření ráda využila ve svém zaměstnání vychovatelky v domově mládeže jedné střední školy, a nabídla tak ubytovaným studentům možnosti nových kroužků a zapojení se do zajímavých projektů.

Ke splnění těchto cílů bylo nutné:

- nastudovat odbornou literaturu týkající se volnočasových aktivit
- stanovit si výzkumné metody
- sestavit vhodné struktury dotazníků
- uvědomit si, kolik a jaký okruh respondentů budu oslovovat
- vypracovat vlastní hypotézy
- zhodnotit použité metody výzkumu

2.4 Pracovní hypotézy

Hypotézy výzkumu jsem stanovila na základě prostudované odborné literatury a svých pracovních zkušeností získaných během pětileté praxe v roli asistentky pedagoga, asistentky ředitele a personalistky žáků i jako vychovatelky na střední škole. Rovněž vycházím i ze svých osobních zkušeností, jelikož jsem ještě poměrně nedávno do skupiny středoškoláků patřila.

Pracovní hypotézy:

- Většina mladých lidí bude trávit volný čas u počítače, s přáteli nebo odpočinkem.
- Věk studentů nemá vliv na jejich trávení volného času s rodinou.
- Studenti dávají přednost volnočasovým aktivitám pořádaným na jejich škole před aktivitami pořádanými jinými mimoškolními institucemi.

2.5 Výzkumné metody

Pro zjištění trávení volného času středoškoláků na Havlíčkobrodsku jsem použila dotazníkovou metodu, tedy konkrétně dva dotazníky. První z nich měl šest uzavřených otázek a jednu otázku zcela otevřenou (příloha č. 1). Druhý obsahoval 23 bodů s jednotlivými aktivitami, respondenti měli dle škály 1-5 určovat, jak často se daným činnostem věnují (příloha č. 2).

Dotazníková metoda byla zvolena proto, že se používá pro hromadné získávání poznatků od dotazovaných jedinců. Výhodou dotazníků je získání velkého množství údajů o větším počtu lidí, a to během krátké doby. Dotazník je jednoduchý a srozumitelný i pro mladistvé a nezabírá mnoho času, proto nezbuzuje u studentů už předem pocit neochoty při jeho vyplňování. Nevýhodou je především to, že neproniká do hloubky a nabízí jen omezené možnosti zkoumání. Pro mé šetření ale stačí, že získané údaje lze poměrně dobře zobecnit, proto mým cílům dotazníky zcela dostačují.

Výzkum probíhal tak, že jsem nejprve oslovila třídní učitele, zda by mi nepomohli s rozdáváním dotazníků. Sedm pedagogů, kteří byli ochotni ke spolupráci, jsem požádala, aby před vyučováním rozdali mé dotazníky a sdělili studentům instrukce k jejich vyplňování. Vyplňování dotazníků probíhalo před vyučovací hodinou, pod dohledem učitele. Sběr dotazníků učitelé provedli zhruba za 15 minut po rozdělení. Po domluvě jsem si dotazníky vyzvedla. Spolupráce s učiteli probíhala velmi dobře, všichni byli moc ochotní. Studenti dotazníky vyplňovali zcela dobrovolně, anonymně a brali je jako zpestření. návratnost byla stoprocentní.

Moje práce se zaměřila na vyhodnocení kvantitativních dat.

2.5.1 Výzkumný vzorec

Oslovila jsem celkem 100 studentů (50 chlapců a 50 dívek) dané věkové kategorie (15-20 let) s různým studijním zaměřením (gymnázium, střední odborná škola, odborné učiliště). Základní selekce výběru žáků proběhla ještě před zahájením šetření, kdy byl v rámci zachování variability vzorku stanoven počet dívek (50) a chlapců (50). Snažila jsem se o vyrovnaný početní poměr mezi chlapci a dívkami. Dále jsem pro samotný výzkum vymežila počet studentů gymnázia (34), střední odborné školy (36) a odborného učiliště (30). Poté byla hlavním kritériem pro zúčastnění se výzkumu ochota

spolupracovat. Nechtěla jsem nikoho nutit. Domnívám se, že pokud by byl dotazník vyplňován nedobrovolně, odpovědi by tím mohly být ovlivněny a výsledky tak zkresleny.

Mým cílem nebylo porovnávat rozdíly trávení volného času mezi chlapci a dívkami, mezi studenty gymnázia, středních odborných škol a učebních oborů. Výsledky by byly jistě zajímavé, já jsem ale chtěla pouze zjistit co nejobjektivnější komplexní výsledky dané věkové skupiny. To byl důvod, proč jsem zvolila rovnoměrný počet chlapců a dívek z různých ročníků a studijních oborů. Např. se dá předpokládat, že gymnazisté budou trávit více času učením než např. studenti učebních oborů apod.

Jsem si vědoma, že z celkového počtu stovky dotazovaných respondentů, nemohu vyvozovat jednoznačné závěry, jedná se pouze o orientační šetření.

Tab. 1: Výzkumný vzorec

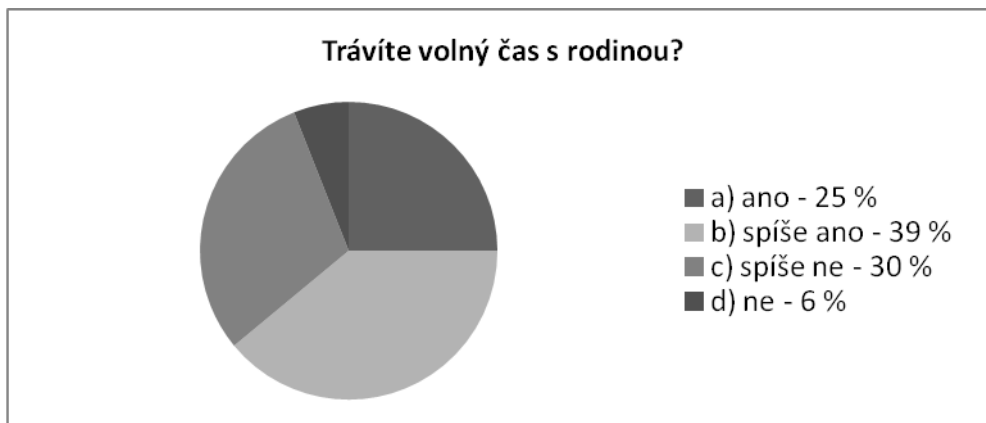
Typ školy	Počet dotazovaných								Celkem
	chlapců				dívek				
	1. roč.	2. roč.	3. roč.	4. roč.	1. roč.	2. roč.	3. roč.	4. roč.	
Gymnázium	4	3	4	6	4	3	4	6	34
Střední odborná škola	3	5	4	6	3	5	4	6	36
Odborné učiliště	5	5	5	-	5	5	5	-	30
Celkem	50				50				100

2.5.2 Dotazník č. 1 – Volný čas (příloha č. 1)

Dotazník obsahuje 6 uzavřených otázek na zjištění dílčích cílů a 1 otevřenou otázku.

V **první otázce**, zda studenti tráví volný čas s rodinou, jsem nabídla čtyři odpovědi – ano, spíše ano, spíše ne, ne.

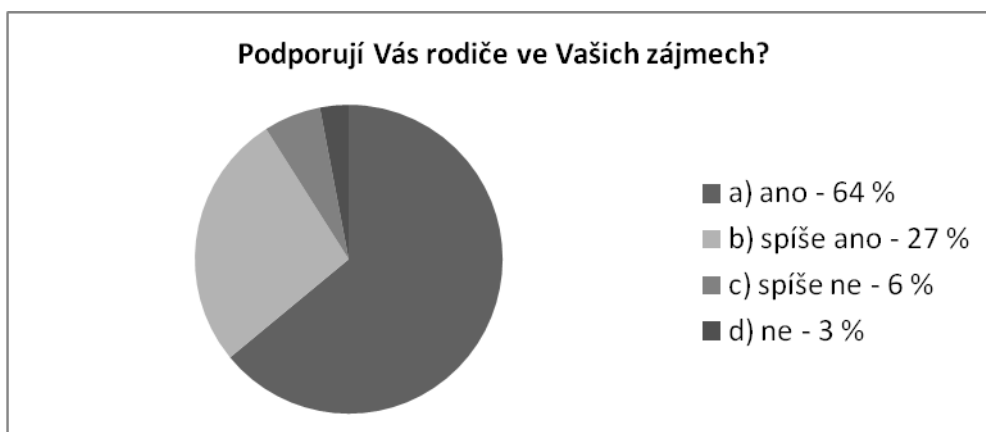
Graf 1: Trávíte volný čas s rodinou?

Výsledky ukazují, že 25 % dotazovaných tráví svůj volný čas s rodinou, 39 % uvedlo odpověď „spíše ano“, pouze 6 lidí ze 100 odpovědělo „ne“.

V **druhé otázce** jsem opět dala na výběr ze čtyř odpovědí – ano, spíše ano, spíše ne, ne. Zajímalo mě, jestli rodiče studenty podporují/podporovali v jejich zájmech, koníčcích.

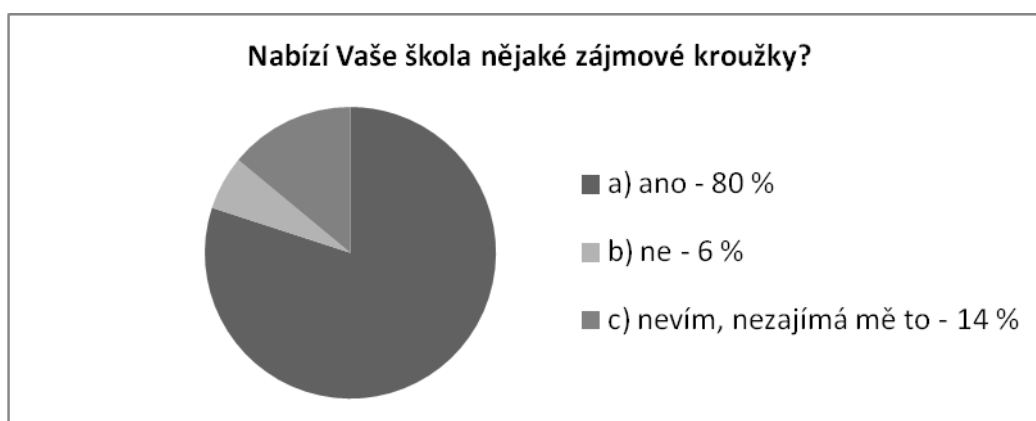
Graf 2: Podporují Vás rodiče ve Vašich zájmech?

A milým zjištěním pro mě bylo, že pouze 6 studentů odpovědělo „spíše ne“ a 3 „ne“. Jinak tedy převážná většina podporu ze strany rodičů cítí/cítíla.

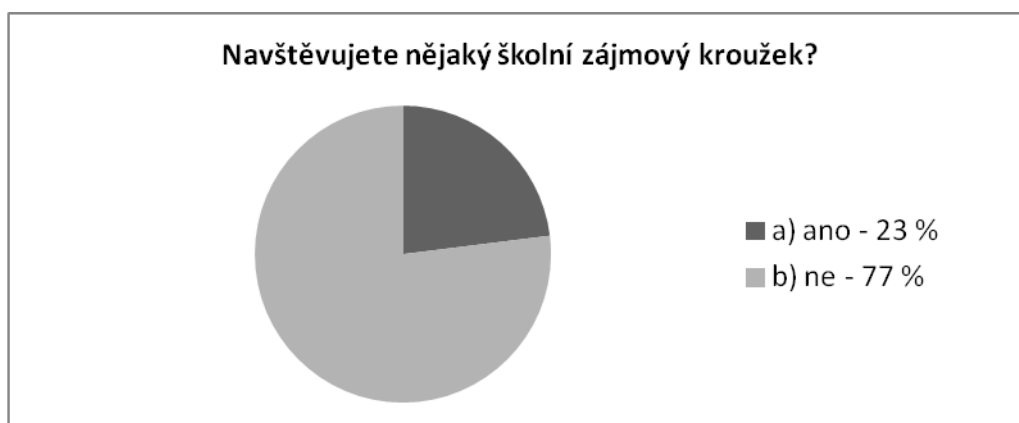
Další čtyři otázky se týkaly kroužků nabízených středními školami a místními volnočasovými institucemi. Jednak mě zajímal přehled studentů o volnočasových aktivitách nabízených jejich střední školou a to, zda nějaký z těchto kroužků navštěvují. A dále, zda navštěvují některý z mimoškolních zájmových kroužků, případně zda znají některé z místních volnočasových institucí.

Graf 3: Nabízí Vaše škola nějaké zájmové kroužky?

Poměrně vysoký počet respondentů uvedl odpověď „ano“, tedy celých 80 %.

Graf 4: Navštěvujete nějaký školní zájmový kroužek?

Školní zájmové kroužky navštěvuje pouze 23% z dotázaných studentů. Předpokládala jsem na základě své předchozí práce na střední škole, že návštěvnost bude vyšší, alespoň nadpoloviční.

Graf 5: Navštěvujete nějaký mimoškolní zájmový kroužek?

Mimoškolní zájmové kroužky navštěvuje 41 % studentů.

Graf 6: Znáte některé z místních institucí, které se volnému času věnují?

Pouze 35 % respondentů nezná organizace zabývající se volným časem nebo o nich neví, což je poměrně slušný výsledek.

Sedmá otázka byla otevřená a studenti na ni měli odpovědět, jak by si představovali ideálně strávený den, kdyby jim odpadly veškeré povinnosti (škola, brigáda, pomoc v domácnosti).

Většina studentů by dlouho spala, pak si připravila dobré jídlo, zašla s přáteli ven – na výlet, do klubu, za sportem, do kina, pak by trávili čas u počítače a poslouchali oblíbenou hudbu.

Touto otázkou se potvrdily výsledky z následujícího výzkumu – Volnočasové aktivity (dotazník č. 2).

2.5.3 Dotazník číslo 2 – Volnočasové aktivity (příloha č. 2)

Inspirovala jsem se výzkumem volnočasových aktivit P. Saka, uvedeným v knize *Proměny české mládeže (2000)*. V mém výzkumu měli respondenti u vybraných dvaceti tří aktivit pomocí pětistupňové škály vyjádřit svou časovou frekvenci podle předložené nabídky aktivit ve volném čase. 1 - této činnosti se nevěnuje, 2 – méně často než jednou měsíčně, 3 – méně často než jednou týdně, 4 – alespoň jednou týdně, 5 – každý den, jen výjimečně ne. Pro každou aktivitu byl spočítán index, který představuje vážený aritmetický průměr. Index se pohybuje v rozmezí 0-5 a vyjadřuje frekvenci jednotlivé činnosti.

Tento dotazník vyplňovali respondenti uvedení ve výzkumném vzorci. Návratnost byla opět stoprocentní.

Výsledná tabulka (č. 2) ukazuje: typ aktivity, součty uvedených odpovědí od jednotlivých respondentů v daných časových frekvencích (5-1, viz. výše), celkový počet respondentů (100) = součtu uvedených odpovědí u pětistupňové škály, výpočet indexu (frekvence) příslušných aktivit a jejich pořadí.

Tab. 2: Volnočasové aktivity – rok 2012 – můj výzkum

Aktivita	5	4	3	2	1	Celkem	Index	Pořadí
povídání si s přáteli, známými	83	17				100	4,83	1.
poslech hudby (CD, rádio,...)	74	19	5	1	1	100	4,62	2.
práce s počítačem (internet, hry aj.)	76	14	7	1	2	100	4,57	3.
odpočinek, nicnedělání	32	48	14	4	2	100	4,00	4.
domácí práce	34	40	19	5	2	100	3,95	5.
sledování televize	34	42	10	9	5	100	3,81	6.
studium, příprava na školu	39	34	13	7	7	100	3,77	7.
procházky, toulání se	14	36	26	19	5	100	3,25	8.
četba knih, novin, časopisů	15	46	20	7	12	100	3,21	9.
aktivní sportování	25	32	11	13	19	100	2,93	10.
schůzka s partnerem	34	27	7	6	26	100	2,85	11.
návštěva klubu, tanečních zábav, restaurací	3	38	28	18	13	100	2,74	12.
chov zvířat	39	10	8	4	39	100	2,28	13.
ruční práce	13	24	21	11	31	100	2,15	14.
výtvarná činnost	6	27	16	15	36	100	1,80	15.
návštěva kina, divadla		1	18	56	25	100	1,45	16.
brigády	5	9	19	28	39	100	1,35	17.
práce na zahradě	4	11	17	23	45	100	1,16	18.
mimoškolní vzdělávání	3	17	14	18	48	100	1,13	19.
turistika		4	11	49	36	100	1,11	20.
návštěva sportovních utkání	5	12	14	20	49	100	1,06	21.
návštěva koncertů		3	11	47	39	100	1,00	22.
hudební a dramatická činnost	6	6	6	10	72	100	0,20	23.

Z tabulky 2 vyplývá, že můžeme hovořit zejména o jednodenních, týdenních a měsíčních aktivitách středoškolské mládeže. Jen tři aktivity mají každodenní frekvenci: povídání si s přáteli, známými, poslech hudby a práce s počítačem.

Častěji než jednou do týdne se studenti věnují odpočinku, nicnedělání, domácím pracím, sledování televize, studiu, přípravě na školu.

Mezi týdenní aktivity můžeme zařadit procházky, toulání se, četbu knih, novin a časopisů.

Pozici měsíční aktivity má aktivní sportování, schůzka s partnerem, návštěva klubů, tanečních zábav a restaurací, chov zvířat.

Dalšími aktivitami, které jsou studenty provozovány ještě řidčeji než jedenkrát za měsíc, jsou ruční práce a výtvarná činnost.

Na posledních dvou místech žebříčku aktivit se umístila návštěva koncertů a hudební a dramatická činnost.

2.5.4 Srovnání výzkumů

Ráda bych porovnala výsledky mého regionálního výzkumu s výsledky celostátního výzkumu P. Saka, uvedenými v knize *Proměny české mládeže* (2000). Srovnání je pouze orientační, liší se počet i charakter dotazovaných, musíme také zohlednit, že výzkum P. Saka je z roku 1996. Aktuálnější výsledky a bližší informace o navazujících výzkumech se mi bohužel nepodařilo nikde dohledat. Tématikou volného času se Petr Sak zabývá řadu let. Poznatky o aktivitách mládeže ve volném čase získal především ve výzkumném grantu „Struktura a vývoj volnočasových aktivit dětí a mládeže“. Tento výzkum dále doplňoval a navazoval na něj. V roce 1996 realizoval nový výzkumný projekt „Diagnóza, prognóza a možnost resocializace skupin ohrožených sociálně negativním vývojem, se zvláštním zřetelem na mládež“, který obsahoval několik empirických šetření, jejichž výsledkem jsou sociologické a psychologické soubory. V knize *Proměny české mládeže* (2000) Sak porovnával volný čas mladé generace ve věku 15-30 let a mládeže ve věku 15-18 let. Dále se v tomto výzkumu zaměřil na rozdíly mezi běžnou populací a sociálně deviantní mládeží. Pro sběr dat si zvolil standardizovaný rozhovor. Výzkumný vzorec se skládal celkem z 1531 respondentů, do něhož pro další šetření zahrnul i z části dospělou populaci a delikventní mládež

(narkomany, prostitutky, mladistvé delikventy z věznic a výchovných ústavů – celkem 455 dotazovaných respondentů této skupiny). Pro mé účely vyberu pouze výsledky středoškolské mládeže (15-18 let) u volnočasových aktivit shodných s mými.

Následuje tabulka č. 3 s vybranými aktivitami středoškolské mládeže dle výzkumu P. Saka. Uvidíme zde opět typ aktivity, spočítaný index (aritmetický průměr) časové frekvence a pořadí dané aktivity.

Tab. 3: Volnočasové aktivity – rok 1996 – výzkum P. Saka

Aktivita	Index	Pořadí
sledování televize	4,80	1.
poslech hudby (CD, rádio,...)	4,45	2.
povídání si s přáteli, známými	4,41	3.
studium, příprava na školu	3,95	4.
četba knih, novin, časopisů	3,63	5.
odpočinek, nicnedělání	3,42	6.
schůzka s partnerem	3,07	7.
domácí práce	3,06	8.
procházky, toulání se	2,96	9.
práce s počítačem (internet, hry aj.)	2,69	10.
aktivní sportování	2,67	11.
návštěva klubu, tanečních zábav, restaurací	2,58	12.
chov zvířat	2,41	13.
mimoškolní vzdělávání	2,17	14.
turistika	2,12	15.
návštěva kina, divadla	2,03	16.
návštěva koncertů	1,97	17.
návštěva sportovních utkání	1,94	18.
brigády	1,89	19.
hudební a dramatická činnost	1,88	20.
práce na zahradě	1,85	21.

výtvarná činnost	1,79	22.
ruční práce	1,69	23.

Pramen: P. Sak, Proměny české mládeže (2000)

Porovnáním mých výsledků (tab. 2) z roku 2012 s výsledky P. Saka (tab. 3) z roku 1996 zjistíme, že velké změny nastaly především na nejvyšších příčkách žebříčku frekvence aktivit. V roce 1996 obsadilo sledování televize vedoucí pozici, hned za ním se umístil poslech hudby. Práce s počítačem dosáhla v té době až desáté příčky, výsledkem byla frekvence 2,69, což znamená, že se jí dotazovaní věnovali ani ne jednou týdně. V současnosti práce s počítačem získala třetí příčku a respondenti se jí věnují téměř denně (4,57). Není se čemu divit, během deseti let dosáhly počítače velkého rozvoje a nyní je osobní počítač běžným vybavením každé domácnosti.

Zajímavé je také srovnání ručních prací. V mém výzkumu obsadily 14. pozici, kdežto ve výzkumu P. Saka až 23., tedy poslední, příčku.

Pro lepší přehled a porovnání uvádím tabulku č. 4, kde je možné vidět pořadí aktivit z mého regionálního výzkumu z roku 2012 a z výzkumu celostátního od P. Saka z roku 1996. Nejdeme zde typy aktivit seřazené od nejvyšších indexů – respondenti se těmito činnostem věnují nejčastěji – po nejnižší – respondenti se daným aktivitám nevěnují.

Tab. 4: Porovnání výzkumů

Poř.	Výzkum 2012 – Olga Blažková		Výzkum 1996 – Petr Sak	
	Aktivita	Index	Aktivita	Index
1.	povídání si s přáteli, známými	4,83	sledování televize	4,80
2.	poslech hudby (CD, rádio,...)	4,62	poslech hudby (CD, rádio,...)	4,45
3.	práce s počítačem (internet, hry)	4,57	povídání si s přáteli, známými	4,41
4.	odpočinek, nicnedělání	4,00	studium, příprava na školu	3,95
5.	domácí práce	3,95	četba knih, novin, časopisů	3,63
6.	sledování televize	3,81	odpočinek, nicnedělání	3,42
7.	studium, příprava na školu	3,77	schůzka s partnerem	3,07
8.	procházky, toulání se	3,25	domácí práce	3,06
9.	četba knih, novin, časopisů	3,21	procházky, toulání se	2,96
10.	aktivní sportování	2,93	práce s počítačem (internet, hry)	2,69
11.	schůzka s partnerem	2,85	aktivní sportování	2,67
12.	návštěva klubu, tanečních zábav, restaurací	2,74	návštěva klubu, tanečních zábav, restaurací	2,58
13.	chov zvířat	2,28	chov zvířat	2,41
14.	ruční práce	2,15	mimoškolní vzdělávání	2,17
15.	výtvarná činnost	1,80	turistika	2,12
16.	návštěva kina, divadla	1,45	návštěva kina, divadla	2,03
17.	brigády	1,35	návštěva koncertů	1,97
18.	práce na zahradě	1,16	návštěva sportovních utkání	1,94
19.	mimoškolní vzdělávání	1,13	brigády	1,89
20.	turistika	1,11	hudební a dramatická činnost	1,88
21.	návštěva sportovních utkání	1,06	práce na zahradě	1,85
22.	návštěva koncertů	1,00	výtvarná činnost	1,79
23.	hudební a dramatická činnost	0,20	ruční práce	1,69

2.6 Shrnutí výzkumu

S průběhem dotazníkového šetření jsem byla spokojená. Díky ochotě kolegů a studentů se podařilo získat 100 názorů na trávení volného času. Podařilo se mi najít odpovědi na všechny výzkumné otázky a potvrdit – či vyvrátit mé pracovní hypotézy. Z výsledků vyplývá, že dnešní způsob života mladých lidí by se bez počítačů, hudby a přátel neobešel.

Za velmi pozitivní považuji to, že celých 91 % dotázaných studentů staršího školního věku má ve svých koníčcích podporu ze strany rodiny. Také to, že nadpoloviční většina (64 %) i v tomto věku tráví svůj volný čas převážně s rodiči. **Potvrdila** se tak má hypotéza, že věk studentů nebude mít vliv na jejich trávení volného času s rodinou.

80 % studentů mého výzkumu ví, že jejich střední škola nabízí nějaké zájmové kroužky, 65 % těchto studentů má přehled i o mimoškolních institucích zabývajících se volným časem. Paradoxní je, že více studentů má přehled o vypsání školních kroužků, ale více navštěvované jsou ty mimoškolní. Má hypotéza, že studenti dávají přednost volnočasovým aktivitám pořádaným na jejich škole před aktivitami pořádanými jinými mimoškolními institucemi, se mi tedy **nepotvrdila**. Návštěvnost mimoškolních kroužků je vyšší, což mě opravdu trochu zaráží. Školní kroužky jsou pro studenty zcela zdarma, ve zdejších mimoškolních institucích se cena kroužků pohybuje kolem 500 Kč/pololetí. Docházím tedy k závěru, že studenti nevyužívají nabídek školy z toho důvodu, že jim nenabízí dost lákavé a přitažlivé zájmové kroužky. Tato má teze není ale zatím podložena empirickým výzkumem.

Na druhou stranu vím, že školy nemají mnohdy dostatečné finanční prostředky a možnosti pružně reagovat na poptávky trhu a nabízet tak svým žákům nové moderní (především adrenalinové) zájmové kroužky.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že zájmové kroužky, školní i mimoškolní, navštěvuje necelá polovina respondentů. Musíme si uvědomit, že adolescenti hodně experimentují, rádi zkusí nové věci. A tak je možné, že v důsledku toho by v zájmovém kroužku celé pololetí (nebo školní rok) nevydrželi. Věnují se tedy asi spíše jednorázovým (a občasným) volnočasovým akcím.

Druhým dotazníkem se mi **potvrdila** třetí pracovní hypotéza, že většina mladých lidí bude trávit volný čas u počítače, s přáteli nebo odpočinkem. Do hypotézy jsem nezahrnula z předních příček pouze poslech hudby, který obsadil druhé místo, shodně s výzkumem z roku 1996.

Jak jsem již uvedla, nejvyšší změny nastaly u aktivit „práce s počítačem“ a „ruční práce“. Shodné výsledky, ač s jinými frekvencemi, se objevily u činností: „návštěva klubu, tanečních zábav, restaurací“ – příčka 12, „chov zvířat“ - 13 „návštěva kina, divadla“ – 16.

Z dotazníkového šetření dále zjišťuji to, že upadá zájem o četbu knih, turistiku, mimoškolní vzdělávání, návštěvu koncertů a sportovních utkání. Naopak větší pozornost připadá výtvarným činnostem a práci na zahradě.

Závěr

Téma „volnočasové aktivity„ je poměrně široké. Zaměřila jsem se tedy konkrétně na středoškolskou mládež na Havlíčkobrodsku. Tato práce se skládá ze dvou hlavních částí, a to z části teoretické a z části praktické. V prvním úseku vymezuji základní pojmy mé práce, poté se soustředím na volný čas středoškoláků od doby první republiky až po současnost.

Za podstatnou část považuji i vymezení činitelů ovlivňujících volný čas dětí. Tedy konkrétně: rodina, škola, vrstevnické skupiny, hromadné sdělovací prostředky a prostředí. Docházím k závěru, že nejdůležitějším faktorem je rodina. Rodiče by se měli zajímat o své potomky, měli by je vést ke zdravému životnímu stylu, oddělení práce a odpočinku, pohybovému režimu, vhodné životosprávě, duševní hygieně a zvládání náročných životních situací s nadhledem a optimismem.

Uvádím rozčlenění zájmových činností a jejich stručnou charakteristiku, dále také konkrétní volnočasové instituce v Havlíčkově Brodě, které nabízí zájmové kroužky pro středoškolskou mládež. Z této kapitoly vyplývá, že adolescenti ve většině případů nejeví zájem o kroužky nabízené zdejšími organizacemi. Nabídka mi přitom přijde rozmanitá a lákavá. Na reklamu těchto kroužků je brán velký zřetel, kapacity jsou přesto u této věkové kategorie nevyužity.

V druhém úseku se věnuji praktickému výzkumu. Pokládám si základní a doplňující výzkumné otázky, na které se mi v průběhu šetření dostává odpovědí. Rovněž jsem si stanovila pracovní hypotézy, jež se mi podařily ve dvou případech potvrdit, v jednom případě vyvrátit.

Potvrdila se mi hypotéza, že i přes svůj věk bude starší školní mládež trávit většinu svého volného času s rodiči (společné výlety nebo zájmy). Nepotvrdila se mi domněnka, že studenti budou při výběru upřednostňovat zájmové kroužky nabízené svými středními školami. V mém výzkumu více studentů navštěvuje kroužky mimoškolní. O to překvapivější je fakt, že studenti v osmdesáti procentech vědí, jaké kroužky jejich škola nabízí. Přesto je navštěvuje pouze 23 % respondentů. Nízkou návštěvnost přikládám špatné reklamě. Studenti mohou mít také pocit, že školy si užívají více než dost a tak se uchylují spíše k jiným volnočasovým institucím. I když ani

návštěvnost těchto institucí není nijak závratná – necelá polovina dotázaných se pravidelně věnuje zájmové činnosti v některém ze zdejších útvarů. Celkově tedy vyplývá, že studenti nemají o volnočasové kroužky zájem. Děti v tomto věku hodně experimentují, hledají samy sebe, nectí authority, potřebují volnost a rozlet a tak si možná organizovanými řízenými kroužky připadají svázaní, nesvobodní.

Třetí hypotéza souvisela s hlavním cílem mé bakalářské práce. Tím bylo zjistit, jakými aktivitami středoškoláci tráví svůj volný čas, v jaké frekvenci se jednotlivými činnostmi zabývají. Jak jsem předpokládala, první příčku obsadilo povídání s přáteli, druhou poslech hudby (CD, rádio), třetí práce s počítačem. Jedná se o každodenní aktivity.

Dále jsem porovnávala výsledky mého regionálního průzkumu s výsledky celostátního výzkumu Petra Saka z roku 1996. Porovnání bylo pouze orientační. V tehdejší době zvítězilo sledování televize s téměř každodenní frekvencí. V mém výzkumu se sledování televize propadlo až na šestou příčku. Nahradil ji totiž počítač (internet, počítačové hry aj.), který nyní obsadil třetí místo, v roce 1996 až desáté. Dále upadá zájem o četbu, návštěvy koncertů atd.

Myslím si, že moje práce by mohla být aplikována v praxi. Mohla by být využita například jako pomůcka pro ředitele a učitele středních škol, vychovatele v domovech mládeže a pro ředitele a vychovatele (učitele) ve volnočasových institucích, kde by se mohla použít jako pomůcka při vypisování zájmových kroužků, a to samozřejmě i v jiných lokalitách než je Havlíčkův Brod.

Středoškoláci mají o institucích i školních kroužcích povědomí, nabídka pro ně není nejspíš dost lákavá, nebo je špatně prezentovaná. Nesmírně důležitou záležitostí je vhodný způsob reklamy, musí středoškoláky upoutat na tolik, že budou mít chuť se zajímat dál.

Možná by tato práce mohla být přínosná i některým rodičům, kteří si stále ještě neuvědomují, že i o „pubertáky“ musí jevit zájem a nesmí je nechat napospas. Vhodné trávení volného času snižuje riziko sklouznutí k negativně patologickým jevům.

Zájmové činnosti pro tuto věkovou skupinu jsou velmi důležité i proto, že si díky nim mohou děti uvědomit, co by chtěly ve svém životě dělat, jakou střední (později vysokou) školu si vybrat, v jakém oboru by se chtěly orientovat a hledat uplatnění.

Pomocí zájmových kroužků, které jsou vedeny odborníky, mohou objevovat a rozvíjet svůj talent.

Z pohledu rodiče (20 měsíční dcerky) i z pohledu vychovatelky na SŠ spatřuji v kvalitním trávení volného času dětí (jakéhokoliv věku) velkou výzvu pro nás všechny, kterým není osud našich svěřenců lhostejný.

Seznam použité literatury

PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha : Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav ; PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času : současné trendy*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Vyd. 3. Praha : Portál, 2001. 322 s. ISBN 80-7178-579-2.

SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. Vyd. 1. Praha : Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.

SAK, Petr a Karolína SAKOVÁ. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Vyd. 1. Praha: Svoboda servis, 2004. 240 s. ISBN 80-86320-33-2.

VERDON, Jean. *Volný čas ve středověku*. Vyd. 1. Praha : Vyšehrad, 2003. 261 s. ISBN 80-7021-543-7.

DOHERTY, William J. *Kdo koho vychovává?*. Vyd. 1. Praha : Návrat domů, 2006. 132 s. ISBN 80-7255-138-8.

Seznam grafů

Graf 1: Trávíte volný čas s rodinou?.....	29
Graf 2: Podporují Vás rodiče ve Vašich zájmech?.....	29
Graf 3: Nabízí Vaše škola nějaké zájmové kroužky?.....	30
Graf 4: Navštěvujete nějaký školní zájmový kroužek?	30
Graf 5: Navštěvujete nějaký mimoškolní zájmový kroužek?	31
Graf 6: Znáte některé z místních institucí, které se volnému času věnují?.....	31

Seznam tabulek

Tab. 1: Výzkumný vzorec	28
Tab. 2: Volnočasové aktivity – rok 2012 – můj výzkum	33
Tab. 3: Volnočasové aktivity – rok 1996 – výzkum P. Saka	35
Tab. 4: Porovnání výzkumů	37

Přílohy

Příloha č. 1: DOTAZNÍK č. 1 – VOLNÝ ČAS

Příloha č. 2: DOTAZNÍK č. 2 – VOLNOČASOVÉ AKTIVITY